

เส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง : การวิเคราะห์เชิงช่วงชีวิต

Work Trajectories of Thai Migrants in the United States under Irregular Legal Status: A Life Course Analysis

ภคพล เส้นขาว (Pakapon Senkhaw) E-mail: Pakapon.s@rumail.ru.ac.th^{1*}

¹ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
(Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University)

*Corresponding Author. E-mail: Pakapon.s@rumail.ru.ac.th

(Received: 30 January 2026; Revised: 19 May 2026; Accepted: 20 June 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการทำงานของคนไทยที่ได้ย้ายถิ่นไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยใช้แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่น การเปลี่ยนผ่านในช่วงชีวิตและเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่มีอิทธิพลต่อการก่อรูปเส้นทางการทำงานในสังคมปลายทาง การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคนไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาและไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ถูกต้องจำนวน 6 คน ผู้ให้ข้อมูลถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มอายุ 20-29 ปี กลุ่มอายุ 30-44 ปี และกลุ่มอายุ 45-60 ปี โดยอ้างอิงแนวคิดช่วงชีวิตซึ่งเสนอว่าการย้ายถิ่นและเส้นทางการทำงานมีความสัมพันธ์กับช่วงวัยและเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านในชีวิต ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มอายุประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลเพศชาย 1 คน และเพศหญิง 1 คน เพื่อสะท้อนความแตกต่างของประสบการณ์การทำงานและการดำรงชีวิตภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงในแต่ละช่วงชีวิต

ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป และสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผ่านในช่วงชีวิต โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ช่วงสำคัญ ได้แก่ (1) ช่วงการตัดสินใจย้ายประเทศ (2) ช่วงการดำเนินการย้ายถิ่น (3) ช่วงการเริ่มต้นทำงานในสังคมปลายทาง และ (4) ช่วงการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานถาวร ในแต่ละช่วงดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านสถานะทางกฎหมาย โอกาสทางเศรษฐกิจ และเครือข่ายทางสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการก่อรูปเส้นทางการทำงานและการดำรงชีวิตในประเทศปลายทาง บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การทำความเข้าใจเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องพิจารณาผ่านกระบวนการย้ายถิ่นและช่วงชีวิตของปัจเจก ภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมายของประเทศปลายทาง

คำสำคัญ : การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ; เส้นทางการทำงาน; สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง; แนวคิดช่วงชีวิต; คนไทยในสหรัฐอเมริกา

Abstract

This research aimed to examine the work trajectories of Thai migrants in the United States under precarious legal status. This study applied the Life Course Perspective to understand migration decision-making processes, life transitions, and structural conditions shaping work trajectories in the destination society. A qualitative research approach was employed, with data collected through in-depth interviews with six Thai migrants residing in the United States without legal status. The participants were categorized into three age groups: 20–29 years, 30–44 years, and 45–60 years. Each age group included one male and one female participant to reflect gender differences in work and living experiences under precarious legal conditions across life stages.

The findings revealed that migrants' work trajectories are gradual processes closely linked to life transitions. These trajectories can be divided into four key stages: (1) the decision to migrate, (2) the migration process, (3) the initial stage of employment in the destination society, and (4) the decision to establish permanent settlement. At each stage, migrants encounter constraints related to legal status, economic opportunities, and social networks, all of which play a crucial role in shaping their work and life trajectories. The study highlights that understanding migrants' work trajectories requires considering migration processes and individual life stages within the broader social, economic, and legal contexts of the destination country.

Keywords: International migration, Work trajectories, Precarious legal status, Life course perspective, Thai migrants in the United States

บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศต้นทางที่มีประชากรย้ายถิ่นไปพำนักและทำงานในต่างประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับรายได้สูง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา (United Nations, 2020; World Bank, 2023) การย้ายถิ่นดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับความแตกต่างด้านโอกาสทางเศรษฐกิจ โครงสร้างตลาดแรงงานและคุณภาพชีวิตระหว่างประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง (Castles et al., 2014) การย้ายถิ่นระหว่างประเทศจึงมิได้เป็นเพียงการเคลื่อนย้ายทางกายภาพของประชากร หากแต่เป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การปรับตัว และการสร้างเส้นทางชีวิตใหม่ของผู้ย้ายถิ่นในบริบทของสังคมปลายทาง การย้ายถิ่นระหว่างประเทศสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ทั้งการย้ายถิ่นแบบชั่วคราวและถาวร รวมถึงการย้ายถิ่นที่ถูกต้องตามกฎหมายและการย้ายถิ่นภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลปลายทางมักมีกลไกด้านการคุ้มครองแรงงานและการเข้าถึงสวัสดิการในระดับหนึ่ง เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณสุข ระบบประกันสังคมและสิทธิแรงงานตามกฎหมาย (International Organization for Migration [IOM], 2019) ในทางตรงกันข้าม ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ภายใต้

สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงมักเผชิญข้อจำกัดและความเปราะบางที่สูงกว่า ทั้งในด้านความไม่มั่นคงในการทำงาน การเข้าถึงสวัสดิการ ความเสี่ยงจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ และข้อจำกัดจากการบังคับใช้กฎหมายตรวจคนเข้าเมืองของรัฐปลายทาง (Castles et al., 2014; De Genova, 2002) สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงจึงมิได้เป็นเพียงสถานะทางกฎหมายเท่านั้น หากแต่เป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิต การเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการกำหนดเส้นทางชีวิตของผู้ย้ายถิ่น

งานศึกษาการย้ายถิ่นระหว่างประเทศที่ผ่านมาได้อธิบายประเด็นที่หลากหลาย ทั้งแรงผลักและแรงดึงดูดของการย้ายถิ่น กระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่น การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศปลายทาง ตลอดจนผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้ย้ายถิ่นและครอบครัว (Massey et al., 1993; De Haas, 2010; Castles et al., 2014) นอกจากนี้ ยังมีงานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับสถานะทางกฎหมาย ความเปราะบาง และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของผู้ย้ายถิ่นในตลาดแรงงาน (De Genova, 2002; International Organization for Migration [IOM], 2019) แม้งานศึกษาเหล่านี้จะช่วยอธิบายเงื่อนไขและประสบการณ์ของผู้ย้ายถิ่นได้อย่างสำคัญ แต่ยังมีช่องว่างในการทำความเข้าใจ “เส้นทางการทำงาน” ของผู้ย้ายถิ่นในฐานะกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงชีวิต โดยเฉพาะในบริบทของคนไทยผู้ย้ายถิ่นภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงในประเทศสหรัฐอเมริกา

ภายใต้แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) ชีวิตของปัจเจกถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยเหตุการณ์เปลี่ยนผ่าน (transitions) จังหวะเวลาในช่วงชีวิต (timing of lives) ความสัมพันธ์ทางสังคม (linked lives) และบริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและเส้นทางชีวิต (Elder, 1998; Elder et al., 2003) การย้ายถิ่นจึงมิใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว หากแต่เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและประกอบด้วยหลายช่วงเวลา ตั้งแต่การตัดสินใจย้ายประเทศ การดำเนินการย้ายถิ่น การเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศปลายทาง ไปจนถึงการกำหนดทิศทางชีวิตในระยะยาว ภายใต้กรอบคิดดังกล่าว สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงมิได้เป็นเพียงเงื่อนไขภายนอก หากแต่เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เข้ามากำหนดข้อจำกัด โอกาส และทางเลือกในการดำเนินชีวิตของผู้ย้ายถิ่นในแต่ละช่วงชีวิต

จากประเด็นดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการทำงานและการย้ายถิ่นและเส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยวิเคราะห์ผ่านแนวคิดช่วงชีวิต เพื่อทำความเข้าใจว่าจังหวะเวลาในช่วงชีวิต การเปลี่ยนผ่าน เครือข่ายทางสังคม และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างมีบทบาทต่อการก่อรูปเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการทำงานและการย้ายถิ่นและการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยวิเคราะห์กระบวนการดังกล่าวผ่านกรอบแนวคิดช่วงชีวิตของ Glen H. Elder Jr.

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) เป็นกรอบในการวิเคราะห์เส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยมองว่าการย้ายถิ่นและการทำงานมิใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว หากแต่เป็นกระบวนการของเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านที่เชื่อมโยงกันเป็นเส้นทางชีวิตของปัจเจก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากจังหวะเวลาในช่วงชีวิต การตัดสินใจของปัจเจก และข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (Elder, 1998) ภายใต้กรอบนี้ งานวิจัยแบ่งกระบวนการย้ายถิ่นออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) การตัดสินใจย้ายประเทศ 2) การดำเนินการย้ายถิ่น 3) การเริ่มต้นทำงานในประเทศปลายทาง และ 4) การตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทาง โดยมองว่าสถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงงาน ความต่อเนื่องของการทำงาน และการกำหนดเส้นทางชีวิตของผู้ย้ายถิ่นในแต่ละช่วง ทั้งนี้ งานวิจัยมุ่งทำความเข้าใจเส้นทางการทำงานในฐานะกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและแตกต่างกันไปตามช่วงชีวิต มากกว่าการอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลหรือประเมินผลเชิงนโยบาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยใช้แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) เป็นกรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Glen H. Elder Jr. ซึ่งมองการย้ายถิ่นและการทำงานในฐานะกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและประกอบด้วยการเปลี่ยนผ่านหลายช่วงที่เชื่อมโยงกันเป็นเส้นทางชีวิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นคนไทยที่ย้ายถิ่นไปพำนักและทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงจำนวน 6 คน คัดเลือกด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ร่วมกับการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (snowball sampling) ซึ่งเหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์เชิงลึก มากกว่าการอธิบายเชิงปริมาณ อีกทั้งกลุ่มผู้ย้ายถิ่นภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงเป็นกลุ่มที่เข้าถึงได้ยากและมีความอ่อนไหวต่อการเปิดเผยข้อมูล โดยผู้วิจัยพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับมีความเพียงพอต่อการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ 20–29 ปี 30–44 ปี และ 45–60 ปี โดยอ้างอิงแนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) ซึ่งมองว่าช่วงวัยที่แตกต่างกันสัมพันธ์กับประสบการณ์และเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านในชีวิตที่แตกต่างกัน (Elder, 1998) ในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลเพศชาย 1 คน และเพศหญิง 1 คน นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยใช้นามสมมติในการนำเสนอผลการวิจัย ขอความยินยอมโดยสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูลและระมัดระวังไม่ให้เกิดการเก็บข้อมูลส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือสถานะทางกฎหมายของผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured in-depth interview) ซึ่งออกแบบคำถามให้ครอบคลุมกระบวนการย้ายถิ่นและเส้นทางการทำงานของผู้ให้ข้อมูลตามกรอบ

แนวคิดช่วงชีวิต โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ช่วงหลัก ได้แก่ 1) การตัดสินใจย้ายประเทศ 2) การดำเนินการย้ายถิ่น 3) การเริ่มต้นทำงานในประเทศปลายทาง และ 4) การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในประเทศปลายทาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (thematic analysis) ภายใต้กรอบแนวคิดช่วงชีวิต โดยเริ่มจากการถอดเทปการสัมภาษณ์อย่างละเอียด จากนั้นอ่านข้อมูลซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจบริบทชีวิตของผู้ให้ข้อมูลในภาพรวม ก่อนจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านในแต่ละช่วงของกระบวนการย้ายถิ่น ได้แก่ ช่วงการตัดสินใจย้ายประเทศ ช่วงการดำเนินการย้ายถิ่น ช่วงการเริ่มต้นทำงาน และช่วงการตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศปลายทาง การวิเคราะห์มุ่งอธิบายลักษณะของเส้นทางการทำงานในฐานะกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและเปรียบเทียบเส้นทางการทำงานของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละช่วงชีวิต

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการย้ายถิ่นและเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่สามารถอธิบายชีวิตของปัจเจกในฐานะกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา งานวิจัยนี้จึงใช้ แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) เป็นกรอบทฤษฎีหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างช่วงวัย เหตุการณ์เปลี่ยนผ่านในชีวิต และบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมายที่ปัจเจกดำรงอยู่

แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective)

แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบโดย Glen H. Elder Jr. ซึ่งเสนอว่า ชีวิตของมนุษย์ไม่สามารถทำความเข้าใจได้จากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเพียงลำพัง หากแต่ต้องมองผ่านกระบวนการของเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านที่เชื่อมโยงกันเป็นเส้นทางชีวิต (Elder, 1998) แนวคิดนี้เน้นว่าการตัดสินใจและประสบการณ์ของปัจเจกถูกก่อรูปขึ้นจากจังหวะเวลาในช่วงชีวิต (timing of lives) ความสัมพันธ์ทางสังคม (linked lives) และบริบททางประวัติศาสตร์และสังคม (historical time and place) ที่แตกต่างกัน

ในกรอบแนวคิดช่วงชีวิตการย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านที่สำคัญ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อเส้นทางชีวิตและเส้นทางการทำงานของปัจเจกในระยะยาว โดยผลของการย้ายถิ่นอาจแตกต่างกันไปตามช่วงวัยที่การย้ายถิ่นเกิดขึ้น เช่น การย้ายถิ่นในวัยเริ่มต้นการทำงานอาจเปิดโอกาสให้เกิดการทดลองเส้นทางอาชีพและการปรับเปลี่ยนชีวิตได้มากกว่าการย้ายถิ่นในวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ซึ่งมักสัมพันธ์กับการแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการตั้งถิ่นฐานระยะยาว (Elder et al., 2003)

นอกจากนี้ แนวคิดช่วงชีวิตยังให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของปัจเจกภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง โดยชี้ให้เห็นว่าการเลือกเส้นทางชีวิตมิได้เกิดขึ้นอย่างเสรี หากแต่ถูกกำกับโดยบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่บุคคลต้องเผชิญ งานวิจัยด้านการย้ายถิ่นบางส่วนได้นำแนวคิดช่วงชีวิตมาใช้เพื่ออธิบายว่าผู้ย้ายถิ่นตัดสินใจ ปรับตัว และกำหนดเส้นทางการทำงานของตนเองอย่างไรภายใต้ข้อจำกัดของตลาดแรงงานและสถานะทางกฎหมายในประเทศปลายทาง (Wingens et al., 2011; Kley, 2017)

สำหรับงานวิจัยนี้ แนวคิดช่วงชีวิตถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายเส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยมองว่าสถานะทางกฎหมายดังกล่าวมิได้เป็นเพียงข้อจำกัดด้านเอกสารหรือสถานะทางกฎหมายเท่านั้น หากแต่เป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนผ่านในแต่ละช่วงของกระบวนการย้ายถิ่น ตั้งแต่การตัดสินใจย้ายประเทศ การดำเนินการย้ายถิ่น การเริ่มต้นทำงานในประเทศปลายทาง ไปจนถึงการกำหนดทิศทางการดำรงชีวิตและการตั้งถิ่นฐานในระยะยาว การใช้แนวคิดช่วงชีวิตจึงช่วยให้สามารถทำความเข้าใจเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นในฐานะกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป แตกต่างกันไปตามช่วงวัย และเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมายที่ไม่มั่นคง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางการย้ายถิ่นและการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงสามารถจำแนกออกเป็น 4 ช่วงสำคัญ ได้แก่ 1) ช่วงการตัดสินใจย้ายประเทศ 2) ช่วงการดำเนินการย้ายถิ่น 3) ช่วงการเริ่มต้นทำงานในสังคมปลายทาง และ 4) ช่วงการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานถาวร โดยแต่ละช่วงมีลักษณะแตกต่างกันไปตามช่วงชีวิต ประสบการณ์เดิมและเครือข่ายทางสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ช่วงที่ 1 การตัดสินใจย้ายประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจย้ายประเทศของผู้ให้ข้อมูลมิได้เกิดจากแรงจูงใจแบบเดียวกัน หากแต่สัมพันธ์กับช่วงชีวิต ประสบการณ์เดิม และเครือข่ายทางสังคมที่แตกต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอายุ 20–29 ปีมีแนวโน้มมองการย้ายถิ่นเป็นโอกาสในการเปิดรับประสบการณ์ใหม่และทดลองเส้นทางชีวิต เช่น เอม (อายุ 25 ปี) ซึ่งเคยเข้าร่วมโครงการ Work and Travel และนำประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ประเมินโอกาสทางเศรษฐกิจในประเทศปลายทาง ขณะที่มิน (อายุ 24 ปี) ตัดสินใจย้ายประเทศผ่านความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับคู่รักชาวอเมริกัน สะท้อนว่าการย้ายถิ่นในช่วงวัยนี้มิได้ขับเคลื่อนด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว สำหรับกลุ่มอายุ 30–44 ปี การตัดสินใจย้ายประเทศมีลักษณะมุ่งเน้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและเครือข่ายครอบครัวในการลดความเสี่ยงของการย้ายถิ่น ขณะที่กลุ่มอายุ 45–60 ปี การตัดสินใจย้ายประเทศสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิตและการประเมินโอกาสจากทุนทางสังคมที่สะสมมาในระยะยาว สะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจย้ายถิ่นมีความหมายและแรงจูงใจแตกต่างกันไปตามช่วงชีวิตของผู้ย้ายถิ่น

ช่วงที่ 2 การดำเนินการย้ายถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการย้ายถิ่นของผู้ให้ข้อมูลมีความแตกต่างกันไปตามทรัพยากร ประสบการณ์เดิม และเครือข่ายทางสังคมที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่งส่งผลต่อช่องทางและกลยุทธ์ในการเข้าสู่ประเทศปลายทาง ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอายุน้อยมีแนวโน้มใช้สถานะทางการศึกษาและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นทรัพยากรสำคัญในการดำเนินการย้ายถิ่น เช่น เอม (อายุ 25 ปี) ที่เริ่มต้นผ่านช่องทางถูกต้องตามกฎหมายก่อนเข้าสู่ภาวะความไม่มั่นคงทางกฎหมายในเวลาต่อมา ขณะที่มิน (อายุ 24 ปี) ใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการลดข้อจำกัดของการย้ายถิ่น สำหรับกลุ่มอายุ 30–44 ปี การดำเนินการย้ายถิ่นมีลักษณะอาศัยการประเมินโอกาสและ

การใช้เครือข่ายอย่างเป็นระบบมากขึ้น ขณะที่กลุ่มอายุ 45-60 ปี ใช้ประสบการณ์ชีวิตและทุนทางสังคมที่สะสมมาเป็นกลไกในการปรับตัวและคงอยู่ในประเทศปลายทาง แม้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของสถานะทางกฎหมาย ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการย้ายถิ่นมิได้เกิดขึ้นในรูปแบบเดียวกัน หากแต่ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและเงื่อนไขเฉพาะของผู้ย้ายถิ่นแต่ละราย

ช่วงที่ 3 การเริ่มต้นทำงานในสังคมปลายทาง

ผลการวิจัยพบว่า การเริ่มต้นทำงานในสังคมปลายทางเป็นกระบวนการปรับตัวที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดของสถานะทางกฎหมาย โอกาสในการเข้าถึงตลาดแรงงานและทรัพยากรทางสังคมที่ผู้ย้ายถิ่นแต่ละรายมีอยู่ ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอายุน้อยมีแนวโน้มเริ่มต้นทำงานในภาคบริการหรือผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลภายใต้ความไม่แน่นอนของสถานะทางกฎหมาย เช่น เอม (อายุ 25 ปี) ที่ต้องปรับตัวกับงานที่เข้าถึงได้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ขณะที่มิน (อายุ 24 ปี) อาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์เป็นกลไกสำคัญในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน สำหรับกลุ่มอายุ 30-44 ปี การเริ่มต้นทำงานมีลักษณะต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและเครือข่ายทางสังคมในการลดความไม่แน่นอน ขณะที่กลุ่มอายุ 45-60 ปี แม้จะมีทุนชีวิตและประสบการณ์สะสมมากกว่า แต่ทางเลือกในการทำงานยังคงถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขเชิงโครงสร้างของสถานะทางกฎหมาย ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเริ่มต้นทำงานในสังคมปลายทางมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่สัมพันธ์กับทรัพยากรทางสังคม ประสบการณ์เดิมและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ผู้ย้ายถิ่นต้องเผชิญ

ช่วงที่ 4 การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานถาวร

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นมีความหลากหลายและมิได้หมายถึงการตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศปลายทางเสมอไป หากแต่เป็นกระบวนการประเมินทางเลือกในชีวิตภายใต้ข้อจำกัดของสถานะทางกฎหมาย เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและบริบทชีวิตของแต่ละบุคคล ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอายุน้อยบางรายยังคงดำรงชีวิตอยู่ในประเทศปลายทางภายใต้ความไม่แน่นอน เช่น เอม (อายุ 25 ปี) ที่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศไทยได้อย่างอิสระ ขณะที่มิน (อายุ 24 ปี) ยังคงมีแผนกลับประเทศไทยในอนาคต สะท้อนว่าการคงอยู่ในประเทศปลายทางอาจเป็นเพียงช่วงหนึ่งของเส้นทางชีวิต สำหรับกลุ่มอายุ 30-44 ปี การตั้งถิ่นฐานสัมพันธ์กับเป้าหมายทางเศรษฐกิจและการสะสมทรัพยากรมากกว่าการตัดสินใจอยู่ถาวรทันที ขณะที่กลุ่มอายุ 45-60 ปี การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานเชื่อมโยงกับการประเมินชีวิตในระยะยาว ความมั่นคงและความผูกพันกับสังคมปลายทางมากขึ้น ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานมิได้เป็นผลจากความต้องการส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการต่อรองระหว่างเป้าหมายชีวิตกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ผู้ย้ายถิ่นต้องเผชิญในแต่ละช่วงชีวิต

อุปสรรคและปัญหาของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาจำแนกตามช่วงชีวิต

ผลการวิจัยพบว่า คนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกายังได้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงเผชิญอุปสรรคและปัญหาที่แตกต่างกันไปตามช่วงชีวิต ประสบการณ์เดิม

กลุ่มอายุ 20 – 29 ปี: อุปสรรคจากความไม่มั่นคงและการขาดประสบการณ์

ผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ 20–29 ปี เผชิญอุปสรรคหลักจากความไม่มั่นคงของสถานะทางกฎหมายและการขาดประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในประเทศปลายทาง ส่งผลให้มีข้อจำกัดด้านสิทธิในการทำงาน การเดินทาง และการเข้าถึงสวัสดิการ อีกทั้งงานที่เข้าถึงได้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการที่มีความไม่มั่นคงและรายได้ไม่แน่นอน ทำให้การวางแผนชีวิตระยะยาวเป็นไปได้ยาก ความไม่แน่นอนของสถานะทางกฎหมายยังสร้างแรงกดดันทางจิตใจและความกังวลต่ออนาคตของผู้ย้ายถิ่นในช่วงวัยเริ่มต้นของเส้นทางชีวิตการทำงาน

กลุ่มอายุ 30 – 44 ปี: อุปสรรคจากภาระทางเศรษฐกิจและความคาดหวังในชีวิต

ผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ 30–44 ปี เผชิญอุปสรรคสำคัญจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจและความคาดหวังต่อความมั่นคงในชีวิต โดยมีภาระครอบครัวหรือเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่ชัดเจน ทำให้ต้องยอมรับงานที่มีความเสี่ยงหรืออยู่นอกระบบเพื่อให้มีรายได้เพียงพอ แม้จะมีประสบการณ์และเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น แต่ข้อจำกัดด้านสถานะทางกฎหมายยังคงส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงงานที่มั่นคง การพัฒนาทางอาชีพและการดำรงชีวิตแบบข้ามชาติ ซึ่งก่อให้เกิดภาระด้านเวลา ค่าใช้จ่ายและความตึงเครียดจากการต้องเชื่อมโยงชีวิตระหว่างประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง

กลุ่มอายุ 45 – 60 ปี: อุปสรรคจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและสุขภาพ

ผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ 45–60 ปี เผชิญอุปสรรคที่สัมพันธ์กับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย โดยสถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ การคุ้มครองทางสังคม และข้อจำกัดในการเดินทางกลับประเทศต้นทาง ขณะที่ลักษณะงานในภาคบริการที่ต้องใช้แรงงานทางกายส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาว นอกจากนี้ ความรู้สึกโดดเดี่ยวและการขาดการสนับสนุนจากครอบครัวในประเทศต้นทางยังเป็นอุปสรรคทางสังคมที่สำคัญ ผลการวิจัยยังพบว่าในช่วงการตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ผู้ย้ายถิ่นบางรายพยายามแสวงหาช่องทางในการเปลี่ยนสถานะทางกฎหมายเพื่อลดความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวกลับมาพร้อมความเสี่ยงทั้งด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ และแรงกดดันทางจิตใจ สะท้อนให้เห็นว่าการแสวงหาความมั่นคงในระยะยาวอาจกลายเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญของผู้ย้ายถิ่นในช่วงชีวิตนี้

ความแตกต่างเชิงเพศในเส้นทางการย้ายถิ่นและการทำงานตามช่วงชีวิต

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยผ่านมิติของเพศร่วมกับช่วงชีวิต พบว่า เส้นทางการย้ายถิ่นและการทำงานของผู้ย้ายถิ่นชายและหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านแรงจูงใจ กลยุทธ์การดำเนินชีวิต และรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทาง ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นบทบาทของเพศในฐานะโครงสร้างทางสังคมที่กำหนดโอกาสและข้อจำกัดในแต่ละช่วงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดช่วงชีวิตที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลและบริบททางสังคม

ช่วงอายุ 20-29 ปี: ความเสี่ยงและการทดลองชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างเพศ

ในช่วงชีวิตเริ่มต้นของวัยทำงาน ผู้ย้ายถิ่นชายมีแนวโน้มตัดสินใจย้ายประเทศโดยอาศัย “ทุนประสบการณ์” และเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ประสบการณ์การทำงานหรือการเดินทางในต่างประเทศมาก่อน ซึ่งช่วยเสริมความมั่นใจในการตัดสินใจย้ายถิ่นและรับความเสี่ยง ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นหญิงในช่วงวัยเดียวกันมีแนวโน้มตัดสินใจย้ายประเทศผ่าน “ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล” มากกว่า โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงคู่รัก ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งแรงจูงใจและกลไกสนับสนุนในช่วงเริ่มต้นชีวิตในประเทศปลายทาง ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแม้ชายและหญิงจะอยู่ในช่วงชีวิตเดียวกัน แต่เพศมีบทบาทในการกำหนดช่องทางและรูปแบบการย้ายถิ่น โดยผู้หญิงในช่วงวัยนี้ต้องพึ่งพาความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าผู้ชาย ซึ่งอาจเพิ่มทั้งโอกาสและความเปราะบางในเวลาเดียวกัน

ช่วงอายุ 30 – 44 ปี: บทบาทเพศกับภาระทางเศรษฐกิจและกลยุทธ์การดำรงชีวิต

ในช่วงวัยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผู้ย้ายถิ่นชายมีแนวโน้มมองการย้ายถิ่นและการทำงานในประเทศปลายทางเป็น “เครื่องมือในการสะสมทุน” อย่างชัดเจน โดยยอมรับงานที่มีความเสี่ยงหรืออยู่นอกกรอบกฎหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านรายได้ การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของผู้ชายในช่วงวัยนี้จึงมักมีลักษณะเป็นการคงอยู่ชั่วคราวและมีเป้าหมายปลายทางคือการกลับประเทศต้นทาง

ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นหญิงในช่วงอายุเดียวกันมีแนวโน้มพัฒนาเส้นทางชีวิตที่ยืดหยุ่นกว่า โดยเฉพาะการดำรงชีวิตแบบข้ามชาติ (transnational living) ผู้หญิงสามารถใช้เครือข่ายครอบครัวและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นทรัพยากรในการจัดการชีวิตระหว่างประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ความแตกต่างนี้สะท้อนบทบาททางเพศที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถผสมผสานบทบาททางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคมได้มากกว่าในช่วงชีวิตเดียวกัน

ช่วงอายุ 45 – 60 ปี: เพศกับการนิยาม “การตั้งถิ่นฐานถาวร”

ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ความแตกต่างระหว่างเพศปรากฏชัดเจนในลักษณะของการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานถาวร ผู้ย้ายถิ่นชายมีแนวโน้มเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อสถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนได้อย่างอิสระ การตั้งถิ่นฐานของผู้ชายในช่วงวัยนี้จึงมักอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการรอคอยและการเลื่อนแผนชีวิตออกไปในอนาคต

ในทางตรงกันข้าม ผู้ย้ายถิ่นหญิงในช่วงวัยเดียวกันมีแนวโน้มสามารถสร้างความมั่นคงในประเทศปลายทางได้มากกว่า โดยเฉพาะผ่านการสมรสและการสร้างครอบครัว ซึ่งช่วยให้สามารถเข้าถึงสถานะทางกฎหมายที่มั่นคงและนิยามประเทศปลายทางเป็น “บ้าน” ได้ในระยะยาว อย่างไรก็ตามเส้นทางดังกล่าวก็มาพร้อมกับความเสี่ยงและความเปราะบางเชิงโครงสร้างในช่วงก่อนการได้มาซึ่งสถานะที่มั่นคง

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดช่วงชีวิต (Life Course Perspective) เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางการทำงานของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง โดยผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการย้ายถิ่นมิได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว หากแต่เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามช่วงชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมและเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ผู้ย้ายถิ่นต้องเผชิญ ซึ่งสามารถอธิบายผ่านหลักการสำคัญของแนวคิดช่วงชีวิตได้ดังนี้

จังหวะเวลาในช่วงชีวิตกับการกำหนดเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น

ผลการวิจัยสะท้อนหลัก “จังหวะเวลาในช่วงชีวิต” (Timing of Lives) โดยแสดงให้เห็นว่าช่วงวัยมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นและการกำหนดเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นอย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในช่วงวัยแตกต่างกันมีเป้าหมาย ความคาดหวังและการประเมินความเสี่ยงจากการย้ายถิ่นแตกต่างกันไปตามบริบทของชีวิตในแต่ละช่วง ตัวอย่างเช่น เอม ซึ่งอยู่ในกลุ่มอายุ 20–29 ปี ตัดสินใจย้ายถิ่นหลังจากเคยมีประสบการณ์เข้าร่วมโครงการ Work and Travel ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประสบการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการรับรู้ถึงความแตกต่างด้านรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศปลายทาง การตัดสินใจย้ายถิ่นในกรณีนี้จึงมิได้เกิดจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนลักษณะของการเปิดรับโอกาสใหม่และการทดลองเส้นทางชีวิตในช่วงวัยเริ่มต้นการทำงาน ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอายุ 30–44 ปี เช่น จอย การย้ายถิ่นมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้นในด้านการสร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ส่วนผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอายุ 45–60 ปี เช่น แอน การย้ายถิ่นสัมพันธ์กับเป้าหมายระยะยาวมากขึ้น ทั้งในมิติของการตั้งถิ่นฐาน การสร้างความมั่นคงและการวางแผนอนาคตของครอบครัว ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์เดียวกันอาจมีความหมายและผลกระทบแตกต่างกันไปตามจังหวะเวลาในช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล (Elder, 1998)

การเปลี่ยนผ่านและเส้นทางชีวิตในการกำหนดเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น

ผลการวิจัยสนับสนุนหลัก “การเปลี่ยนผ่านและเส้นทางชีวิต” (Transitions and Trajectories) โดยพบว่าการย้ายถิ่นของผู้ให้ข้อมูลมิได้เป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้า หากแต่เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยหลายช่วงต่อเนื่องกัน ซึ่งแต่ละช่วงส่งผลต่อกันและกำหนดทิศทางของเส้นทางการทำงานในระยะยาว กรณีของเอมสะท้อนให้เห็นเส้นทางชีวิตที่เริ่มต้นจากการมีประสบการณ์เดินทางระยะสั้นในฐานะนักศึกษา ก่อนพัฒนาไปสู่การตัดสินใจย้ายถิ่นและเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศปลายทาง ภายใต้ข้อจำกัดของสถานะทางกฎหมายที่ส่งผลต่อทางเลือกในการทำงาน ขณะที่กรณีของแอนสะท้อนเส้นทางชีวิตที่มีได้เกิดจากการตัดสินใจเฉพาะหน้าหากแต่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิต การประเมินโอกาส และการวางแผนในระยะยาว เส้นทางเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นมิใช่จุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุดเพียงช่วงเดียว หากแต่เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านหลายช่วงซึ่งมีอิทธิพลต่อกันอย่างต่อเนื่องและร่วมกันก่อรูปเส้นทางชีวิตและเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าเส้นทางชีวิตของปัจเจกถูกก่อรูปจากการเชื่อมโยงของเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านหลายช่วง มากกว่าการเกิดขึ้นจากเหตุการณ์เดียวเพียงครั้งเดียว (Elder et al., 2003)

ชีวิตที่เชื่อมโยงกันกับการกำหนดเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น

ผลการวิจัยสะท้อนหลัก “ชีวิตที่เชื่อมโยงกัน” (Linked Lives) อย่างเด่นชัด โดยแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจย้ายถิ่นและเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นมิได้เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของปัจเจกเพียงลำพัง หากแต่สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเครือข่ายทางสังคม กรณีของมินสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น ขณะที่จอยอาศัยเครือข่ายครอบครัวและคนรู้จักเป็นช่องทางในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศปลายทาง สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง เครือข่ายเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นแหล่งข้อมูล แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยง สร้างโอกาสในการเข้าถึงงานและช่วยให้สามารถดำรงชีวิตภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายได้ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชีวิตของผู้ย้ายถิ่นเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้อื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการตัดสินใจสำคัญในชีวิตจำนวนมากมักเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอยู่เดิม (Wingens et al., 2011)

การมีตัวกระทำภายใต้ข้อจำกัดในการกำหนดเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น

ผลการวิจัยสะท้อนหลัก “การมีตัวกระทำภายใต้ข้อจำกัด” (Human Agency) โดยแสดงให้เห็นว่าผู้ย้ายถิ่นมิได้เป็นเพียงผู้รับผลจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง หากแต่พยายามกำหนดเส้นทางชีวิตและเส้นทางการทำงานของตนเองภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายใช้วิธีการแตกต่างกันในการจัดการกับข้อจำกัด เช่น การเลือกช่องทางการเดินทาง การเลือกประเภทงานที่สามารถเข้าถึงได้ หรือการอาศัยเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างโอกาสใหม่ อย่างไรก็ตามกรณีดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างเสรี หากแต่ดำเนินอยู่ภายใต้ข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะสถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง ซึ่งจำกัดการเข้าถึงงานที่มั่นคง การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและสิทธิขั้นพื้นฐานในประเทศปลายทาง ดังนั้นการตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นจึงมิได้เป็นเพียงผลจากความต้องการส่วนบุคคล แต่เป็นผลจากการประเมินทั้งโอกาสและข้อจำกัดที่มีอยู่ในแต่ละช่วงชีวิต (Kley, 2017)

บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมในการกำหนดเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น

ผลการวิจัยสะท้อนหลัก “บริบททางประวัติศาสตร์และสังคม” (Historical Time and Place) โดยแสดงให้เห็นว่าเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นมิได้เกิดจากการตัดสินใจส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่ถูกก่อรูปขึ้นภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจและกฎหมายของประเทศปลายทาง แม้ผู้ให้ข้อมูลหลายรายจะมีความสามารถ ประสบการณ์ หรือความตั้งใจในการสร้างความมั่นคงในชีวิต แต่สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคงทำให้พวกเขาจำนวนมากต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานนอกระบบ หรือทำงานที่มีความไม่มั่นคงสูงกว่าศักยภาพที่ตนเองมี ข้อจำกัดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทางเลือกของผู้ย้ายถิ่นมิได้ถูกกำหนดจากความต้องการส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่ถูกจำกัดและกำกับโดยโครงสร้างของประเทศปลายทาง ทั้งนโยบายตรวจคนเข้าเมือง ระบบแรงงาน และบริบททางเศรษฐกิจ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอที่มองว่าบริบทเชิงโครงสร้างของประเทศปลายทางมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเส้นทางชีวิตและเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่น (Castles et al., 2014)

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวนจำกัดซึ่งเป็นกลุ่มเฉพาะของคนไทยผู้ย้ายถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง ทำให้ผลการวิจัยมุ่งสะท้อนประสบการณ์เชิงลึกในบริบทเฉพาะมากกว่าการอธิบายภาพรวมของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด นอกจากนี้ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลผ่านเครือข่ายทางสังคมอาจทำให้ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน

สำหรับการวิจัยในอนาคต อาจขยายการศึกษาไปยังผู้ย้ายถิ่นไทยในประเทศปลายทางอื่นหรือเปรียบเทียบผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานะทางกฎหมายแตกต่างกัน รวมถึงการศึกษาแบบติดตามระยะยาว เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเส้นทางชีวิตและเส้นทางการทำงานของผู้ย้ายถิ่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อผู้ที่สนใจย้ายประเทศ

ผู้ที่สนใจย้ายประเทศควรตระหนักว่าการย้ายถิ่นเป็นกระบวนการระยะยาวที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางกฎหมาย โอกาสในการทำงาน เครือข่ายทางสังคม และความมั่นคงในระยะยาว การเตรียมความพร้อมก่อนการย้ายถิ่น เช่น การศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายแรงงานและการตรวจคนเข้าเมือง การประเมินความเสี่ยง และการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่น่าเชื่อถือ มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผู้ที่ย้ายถิ่นควรวางแผนเส้นทางชีวิตและการทำงานในระยะยาวอย่างรอบคอบ รวมถึงเตรียมแผนทางเลือกในกรณีที่สถานะทางกฎหมายหรือเงื่อนไขการทำงานเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะต่อนโยบายภาครัฐ

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้านเกี่ยวกับการย้ายถิ่นและการทำงานในต่างประเทศแก่ประชาชน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงของการย้ายถิ่นภายใต้สถานะทางกฎหมายไม่มั่นคง ควรมีการพัฒนากลไกในการให้คำปรึกษาและการคุ้มครองคนไทยในต่างประเทศอย่างเหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติ นอกจากนี้ ภาครัฐควรพิจารณาประสบการณ์และบทเรียนจากผู้ย้ายถิ่นกลับมาพัฒนาแนวนโยบายด้านแรงงาน การจ้างงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเทศ เพื่อลดแรงผลักดันที่ทำให้ประชาชนต้องย้ายถิ่นภายใต้ความเสี่ยงสูง

เอกสารอ้างอิง

- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World (5th ed.)*. Palgrave Macmillan.
- De Genova, N.P. (2002). Migrant “Illegality” and Deportability in Everyday Life. *Annual Review of Anthropology*, 31, 419-447. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.31.040402.085432>
- De Haas, H. (2010). The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1587–1617. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489361>
- Elder, G. H. (1998). The Life Course as Developmental Theory, *Child Development*, 69(1), 1–12. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06128.x>
- Elder, G. H., Johnson, M. K., Crosnoe, R. (2003). The Emergence and Development of Life Course Theory. In Mortimer, J. T., Shanahan, M. J. (Eds.) *Handbook of the Life Course* (pp.3 – 19). Springer, https://doi.org/10.1007/978-0-306-48247-2_1
- International Organization for Migration. (2019). *World Migration Report 2020*. OIM UN Migration. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020>
- Kley, S. (2017). Facilitators and Constraints at Each Stage of the Migration Decision Process. *Population Studies*, 71(1), 35–49. <https://doi.org/10.1080/00324728.2017.1359328>
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466. <https://doi.org/10.2307/2938462>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2020). International Migration 2020 Highlights. United Nations. <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migration-2020-highlights>
- Wingens, M., Windzio, M., de Valk, H., & Aybek, C. (2011). *A Life-Course Perspective on Migration and Integration*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-1545-5>
- World Bank. (2023). *Migration and Development Brief 39: Leveraging Diaspora Finances for Private Capital Mobilization*. World Bank.